

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post în laintrulu monarhiei pe 1 anu întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — în străinătate pe 1 anu 10 fl. sêu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie sêu linia, cu litere merunte garmundu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usor prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 30.

Sibiu, 12/24 Aprilie 1878.

Anulu I.

Romani'a și Rusi'a.

(Urmare.)

IV. Déca a facutu Rusi'a vreunu bine natiunei și patriei romanesci, apoi acésta s'a intemplat numai în pacea dela Adrianopole 1829, în care s'a decisu esirea definitivă a turcilor din Romani'a, raderea cetatiloru turcesci, restabilirea unei parti considerabile din autonomi'a vechia, introducerea unei specii de constitutiune sub titlu de Regulamentu organicu alu tieriei, cu reprezentatiune nationale și cu dreptulu de a'si alege tierile domni patrioti pe viétia. Nu cumva binele acesta se va fi facutu Romaniei de pomana? L'a platitu poporulu cu sudórea, cu averea, cu sangele ánimei sale în alti doi ani de campania și în 5 ani de ocupatiune, adeca până în 1834. Diecile de mii de galbini cari mergea la St. Petersburgu pentru cei mari ai imperiului, cumu mergea și la Constantinopole, se remana nememorate, cá se nu le mai scia nimeni. Ceea ce trebue se atingemu aci este, cá preste doi ani cabinetulu rusescu ii paruse fórté reu, cá s'a invoitu la introducerea regulamentulu organicu asia cumu apucase a'lu ratifica inalt'a Pórta cá „suzerana“ și Rusi'a cá „protectóre;“ de aceea imperatulu Nicolae dupa installarea lui Mich. Sturdza în Moldov'a și alui Alesandru D. Ghica în Munteni'a cá Domni ai tieriei în anulu 1834 (astadata érasu denumiti, inse pe viétia), demandá cancelariulu seu comite Nesselrode, cá se insiste prin consuli generali pentru adaogerea la regulamentul organicu a unui articlu nou, în care se se decida, cá legile tieriei câte se voru vota în camer'a legislativa și sanctiona de Domnu, se nu póta avé valóre, decâtu numai déca voru fi ratificate de cátra Pórta otomana și de cátra Rusi'a. Prin acea mesura autonomi'a tieriloru era se fia nullificata pentru totu-deauna, constitutiunea rupta în bucati. Asia era imperatulu Nicolae, asia și Sultanulu Mahmud, se involburá candu audia pronuntiandu-se cuventulu constitutiune, care pe atunci incepuse a prinde radecini în mai multe tieri europene. Moldovenii strimtorati și amerintiati, preste acésta unii boieri din cei mai de frunte avendu si proprietati în Basarabi'a si temendu-se de confiscare, în anulu 1835 s'au si supusu la vointi'a Rusiei prin adoptarea acélui articulu afurisitu. De aci incolo presiunea rusésca ajunse asia departe în Moldov'a, în cátu pe la anulu 1842/3 cabinetulu de St. Petersburg trimise la Iasi pe faimosulu seu consiliariu de statu Alesandru Sturdza dela Odes'a cá comisariu insarcinatu a visita scólele Moldovei și a esterminá din acelea „ideile liberali,“ totu-odata a face se se propage în seminariulu dela Socola cultulu domniei rusesci. În acelasiu timp fu fusesse delaturatu și neuitatulu mitropolitu Veniaminu. Muntenii din contra, au desvoltatu resistentia multu mai vigorósa contra domniei rusesci. Amerintiarile brutali facute de consululu generale br. Rückmann, spargerea adunarei din 1838 cu baionete, esilarea lui Ioanu Campineanu capu alu opostiunei, mai apoi inchiderea lui în monastire, la anulu 1842 destituirea lui Alesandru Ghica; în 1844 pretensiunea despotica, cá tier'a se dea muscaliloru privilegiu pentru cautare de mineralia și deschidere de mine în Carpati, terorisarea de sub Domnulu Bibescu până la atáta, în cátu prefectulu politiei și directorulu ministeriului de interne era obligati a da mai antaiu raporturile loru diurne la consululu Daskoff, apoi la Domnu, — tóte acestea și alte brutalitati în locu se infranga, mai virtosu au otelitu resistenti'a romaniloru contra Rusiei în mesura asia de mare, cátu în anulu 1848 candu cabinetulu rusescu a trimisu la Bucuresci de comisariu plenipotentu pe generalulu Duhamel (unu francesu legitimistu renegatu), omu brutale și acesta, romanii iritati preste mesura, spre a'si manifesta ur'a loru contra despotismulu, platira pe unu tîeganoiu ursariu, cá se'i jóce ursulu în curtea locuintiei sale si se'i cante nesce versuri ursesci sarcastice, compuse de Eliadu, alu caroru refrenu era: *Dîuha — dîuhamei!*

Dupa invasiunea ruso-turcesca din a. 1848—50 și dupa cea rusésca din 1853—4 ur'a romaniloru

deveni asia de intensiva, în cátu ea se manifestá în tóte formele posibili. Romanii incepura a face cauza comuna cu turcii contra Rusiei, si istori'a va scóte la lumina, cá déca în érn'a anului 1854 generalii rusi au fostu batuti la Calafatu și la Oltenitia, acelu reu și acea rusine li s'au causatu în urm'a servitiiloru ce au facutu romanii turciloru prin buna întielegere ce avéa ei cu comandantele turcescu Omer-pasi'a.

Ne oprimu aci cu enumerarea faptelor istorice, prin care se ilustra relatiunile politice și chiaru cele religiose dintre romani și rusi dela 1700 încóce, si credemu cá cu aceste amu documentatu, până la ce mesura s'au folositu ori nu, natiunea romana de simpatii religiose în luptele loru seculare portate pentru assecurarea ecsistentiei sale politice, prin urmare amu si respunsu pe deplinu acelor adversari ai natiunei romane, cari nu mai incéta a o inculpá pentru simpatii muscalesci. Aceli romani, în ale caroru mání au fostu puse destinele tieriloru romanesci, au sciutu se distinga totu de-aun'a, precumu observaseramu si mai susu în unulu din articlii precedenti, între ideile religiose și între cele nationali și politice.

(Va urma.)

Scóle confessionale-autonóme în statu constitutionalu.

(Urmare.)

Pedagogii moderni mai alesu germani, inuabati de idei pure rationalistice și chiaru atheiste, inemici ai ori-carei religii positive, dara cá nemti, cu atátu mai fanatici nationalisti, sustienu cá educatiunea copiiloru în spiritulu adevratu nationale progresa cu multu mai bine si siguru atunci, déca instructiunea publica, adeca administrarea, dreptulu de inspectiune asupr'a scóleloru poporali și de disciplina asupr'a invetiatoriloru, stá numai sub auspiciile statului și se esecuta numai prin organele regimulu seu, ér nici decâtu sub influinti'a clerulu; ma ei afirma si sustienu, cá ori-ce ingerintia a clerulu și daunósa desvoltarii simtieminteloru nationali și plantarii spiritulu liberalu nationalu în fragedele ánimi ale eleviloru, pentru-cá clericali mai vertosu ultramontani, — propaga cu predilectiune și preferintia doctrinele fanatismulu religionariu primitive, ér nu celea mai moderne culturale și multu folositorie unui statu civilisatu; apoi prin doctrine de acestea se crescú numai ómeni religiosi, bigoti și superstitiosi, ér nu si civi descepti și culti ai statulu, cari se-si si pricépa detorintiele cetatienesci și drepturile liberali-nationali.

E dreptu cá aceste idei și aceste principii, în unele state au aflatu resunetu și apretanduse de fórté salutarie, se si adoptara. Ei, dar cari suntu acelea state și care suntu motivele conducerii, dupa care le-au adoptatu și apoi introdusu în viétia? Respunsulu ilu aflamu în legile de organizarea invetiamentulu poporalu din Franci'a, Germani'a, Rusi'a, apoi în principatele Romani'a și Serbi'a, unde cele mai multe elementarie si tóte institutele de facultati scientifice mai superióre — cu exceptiunea celoru teologice — suntu institutiuni pure ale statulu, sub potestatea imediata a regimulu, si — cu exceptiunea doctrinei religionarie — administrate și guvernate numai prin organe instituite de regimulu statulu.

Dar' alt'a este situatiunea și relatiunile geografice, etnografice și topografice ale acelor state; altulu este spiritulu nationale și alte sunt interesele de unitate! Cine nu scie, cá ori-care dintre mentionatele state se compune de câte unu poporu, a cărui majoritate imensa si multu preponderanta este de nationalitate homogena, care vorbesce si scrie aceeași limba, în Germani'a germani, în Rusi'a rusi, în Romani'a romani și în Serbi'a serbi; dar apoi e dreptu, cá si între aceste state sunt locuitori cetatieni și de alte nationalitati, în unulu mai multi, într'altulu mai pucini, buna-óra în Franci'a sunt si germani și poloni, în Germani'a si Rusi'a asisderea poloni, în Romani'a magarii asie numiti csangá și alte multe meste-

caturi — venetici, mai cu séma ovrei; apoi în Serbi'a, — dorere — se afla „unu districtu compactu preste 130 mii de locuitori numai romani, pre cari sórtea i-au alungatu acolo“.

Tóte acestea staturi — afara de Rusi'a și Serbi'a, toleréza — pe langa invetiamentulu obligatu în limb'a statulu, — si doctrin'a religioase a eleviloru în limb'a materna nationala, ma ce e mai multu, în Romani'a — cumu fórté bine se scie, si chiar nici dlu „Koós“ cá timpulu lungu fostu în „Bucuresci“ parochu reformatu — nu va negá, — magarii isi au scólele loru poporali și invetiatori ér de ai loru, cari propunu copiiloru obiectele de invetiamentu în limb'a loru materna.

Nu asiá este toleranti'a regimulu de statu în Serbi'a faciá de sermanii nostri „connationali“ emigrati și colonisati acolo. Nu dieu, cá-ci tendenti'a de a'i desnacionalisá si a'i preface, precum déjà i au si prefacutu din romani, în serbi, s'a inuibat în ánimele impetrite ale elementulu serbescu si au ajunsu până la acea reintia teroristica, încátu necumu se tolereze în scóla macaru „catechismulu“ romanescu, nici în case, în giurulu familiei nu li se érta a vorbi romanescu unii cu altii, nici a se rogá lui Dummedieu în limb'a materna. Vai de celu-ce aru cutezá se scóta din gura unu singuru cuventu romanescu! Despre acést'a se póte convinge ori-cine, tréca numai în Serbi'a si informeze-se; dar' altmintrele las cá acést'a este unu ce pré bine si de multu cunoscutu.

Condusu de aceste principii tendentióse, fericitulu „Eötvös“ a imitatu pe statele amintite mai susu, si intentiunea lui a fostu identica cu a acelor de a organizá invetiamentulu poporalu dupa calapodulu acelor. Inse cine nu vede marea diferentia între acelea state si între alu nostru. Acelea — cu pucina exceptiune — facu unitate nationale compacta; alu nostru este poliglotu, si totusi natiunea magiara de vre-o 5 milióne pretinsa politico-istorica, este domnitóre preste popórale nemagiare, cari facu mai de patru ori atát'a; ér în specialu preste noi mai bine de 3 milióne romani. Nu incapa indoiéla, cá intentiunea lui „Eötvös“ a fostu simburile creatiunei lui, adeca a articlului XXXVIII 1868 este: Natiunea politica în statulu ungaru e cea magiara“, întocmai cumu este în Franci'a cea francesca, în Germani'a cea nemtiésca, în Rusi'a cea muscalésca, în Romani'a cea romana etc., prin urmare, scopulu de a puté realisá „magiarisarea“ popóraloru de alte nationalitati conlocuitori în Ungari'a numai asia se póte ajunge, déca se dá confessiuniloru „autonomia bisericésca“, cá ele se-si póta sustiné si organizá scóle cu caracteru confessionalu; dar apoi numai sub tésculu legeri de instructiune politica valorósa pentru scóle comunali, cari cu timpulu se fia tóte scóle de statu (állami iskolák), se întielege magiare!

Problem'a acést'a s'a realizatu manificu cu scólele din desfiintiatulu confiniu militariu romano-banaticu, unde tóte erau sub auspiciile si scutulu bisericéi până la desfiintiare, ér dela 1872 încóce prin o simpla trasura de péna se decretara de scóle simultane, adeca fóra caracteru confessionalu, si ale carora fonduri considerabile de bani aprópe la 1/2 milionu le administréza si manipuléza comitatulu, întrebuintiandu banii din ele chiar si pe alte scopuri asia, în cátu biefulu poporu vediendu cu ochii ce nedreptate 'i facu domnii, s'a indignatu până în sufletu si renunchi; ér acei domni în locu de a molcomi si imblandi poporulu superatu, i-lu teroriséza totu mai cumplitu cu fortia de brachiu militariu.

Lasu cá la cestiunea acést'a cauta se mai revenimu, cá s'o discutamu mai respicatu si s'o ventilamu din fondu, cá pe un'a fórté interesanta si caracteristica pentru istoria.

La noi aici în Ungari'a, statu constitutionalu, care prin legi parlamentarie art. LX a garantatu confessiuniloru libertatea si mai vertosu romaniloru ortodocsi „autonomi'a bisericéi“; ér mai apoi prin art. XXXVIII din 1868 a reorganizatu in-

structiunea publica, — nu mai p^ote fi vorb'a de alte codificari si reforme privitorie la ac^oasta lege, — decumva din sinulu partidei nou-create ce se numesce „liberalissima“, nu va resulta si unu nou guvern, unu nou sistem de regim cu mai multa prudentia, lealitate, dreptate si ecuitate fa^ocia de nationalitatile nemagiare (!) Dieu pucina sperantia, dar si mai pucine aspecte. Este f^orte de doritu, c^o celu pucinu unii §§-i din ac^oasta lege si mai vertosu §. 27 s^o fia mai liberali, adeca intr'a-t^oat'a, c^o d^oca confessiunile se constringu s^o-si sustiena sc^ole bine organizate si providute cu t^ote recerintiele conditionate in acestu §., organele statului se nu li denege, c^o se fia indetorate a li d^o si sucursulu necessariu intru a p^ote esecut^o dispositiunile sale.

Er^o inse si mai cu scopu si mai salutaru at^otu pentru statu c^otu si pentru poporu, d^oca la elaborarea si decretarea legei se luau in considerare opiniunile reprezentantiloru confessionali, c^o adeca legea de instructiune publica se nu aibe d^oue directiuni s^ou d^oue categorii de sc^ole, si anume sc^ole „comunali“ si sc^ole „confessionali“, c^o nu mai un'a; fiindu-c^o si asia pe ambele le sustine poporulu din sud^orea sa, ^oer statulu esercit^oza drep-tulu de suprainspectiune asupr'a uneia c^o si asupr'a celeia-lalte, numai cu acea deosebire, c^o despre sc^o-lele comunali se ingrigescu organele politice ale statului prin midil^oce silit^orie si din acelea e eschisa influint^oa bisericeii, pre candu sc^olele confessionali trebue se le sustiena credintiosii respectivei biserici prin midil^oce morali, adeca contribuii benevole, la a caroru realizare nici statulu nici organele nu dau ajutoriulu necesariu: dar pentru aceea totusi au dreptu de inspectiune si ingerintia.

Multe altele s'aru p^ote obiect^o, d^oca aru fi de vre-unu folosu; o circumstantia binecunoscuta totusi nu se p^ote retac^o si anume aceea: c^o legea de instructiune publica nu se marginesce numai la permisiunea confessiuniloru de a-si sustine insesi sc^o-lele cu caracteru confessionalu, ci le mai impune si acelu obligamentu, c^o acolo, unde pentru 30 de copii — afara de sc^ol'a confesionala esistent^o — se mai infintie^oza si una comunala, la sustinerea acesteia trebue se contribue si c^oi'a-lalti toti locuitorii din comuna, cari dej^o au si-si sustienu sc^ol'a propria confesionala a lor^o. Si cum procedu organele statului in ac^oasta privintia? ^oEta cumu:

(Va urma).

✓ Program'a partideloru unite.

(Urmare si fine.)

P. 6. Se se restaure inainte de t^ote equilibrulu (cumpan'a) in budgetulu tier^oi. Spre a esi din deficite, se fia stimulata puterea productiva a poporulu, c^o se aiba de unde plati, se se introduca reforme in politic'a economiei nationale; se se faca economii. Darile directe se nu se mai urce. Se puna contributiuni de consumu. Se reguledie timbrulu si taxele finantiali. Modulu executiuniloru de dar^o se se ia la revisiune. Acestea t^ote aru fi bune, d^oca nu s'aru int^oorce in tr'unu cercu vitiosu f^orte largu. Si tocma se nu fia asia, reforme de natur'a acestora intr'unu statu inecat^o in datorii ceru diecimi de ani, prin urmare ele voru mai remanea multu timpu frase pomp^ose c^o si pana acuma.

P. 7. Libertate perfecta de religiune si consciintia. Respectarea reciproca a drepturiloru si pace intre nationalitatile si confessiunile singuratece, cumu si intre statu.

Mari vorbe sunt acestea, prin care adeca partidele unite recunosc^o, c^o pana acumu in Ungari'a nu esiste nici libertatea consciintiei, nici libertate de confesiuni si nici pace intre nationalitati si confesiuni cu statulu. Adeverulu acestei marturisiri facute de nou'a coalitiune nimeni pe lume nu'l^o simte in gradu asia apasatoriu si dorerosu, c^o natiunea n^ostra cea roman^oesca si c^o cele doue confesiuni romanesci; d^oca inse amu fi scrisu asia ceva noi dela noi, de siguru c^o amu fi tractati de agitatori si turburatori de pacea publica si amu fi dati in judecata criminala. Astadi inse ilu marturisescu preste 150 de membrii ai dietei, intre cari se afla si c^otiva fosti ministrii. Avemu legitima curiositate si chiaru inpatientia, c^o se vedemu noi ori fi^o nostrii, cumu va concilia si impaca partid'a noua, candu va veni la putere, acestu punctu alu 7-lea cu p. 1-lea din program'a sa; c^o-ci adeca noi otieliti prin trist'a esperientia, nu credemu se aiba ei curagiulu de a invita pe Elveti'a, pe Nordameri^oc'a, s^ou macaru pe Belgiu. La unu progresu c^o acela se cere neasemenatu mai multu dec^otu numai ide'a de libertate cunoscuta in Ungaria; c^o-ci libertatea asia precumu se aplica

ea pe la noi, este numai caricatur'a libertat^oiei de airea.

P. 8. Organizarea casei magnatiloru.

Regularea si asigurarea prin lege a dreptului de reuniuni si adunari. — Organizarea mai corespunditoria a ministerieloru. Separarea judecatoriiloru administrative de c^otra administratiune.

Nu se p^ote pricepe, cumu vinu acesteia cestiuni sub acelasi punctu; ce au ele a face cu cas'a magnatiloru? Despre ac^oasta se scie de multu, c^o ea este unu anachronismu si c^o se dicemu asia, una mumia colectiva ungur^oesca. Toti magnatii unguresci trecuti de ani 24, fia orbi s^ou schiopi, si toti archiereii catholici si orientali sunt membrii nascuti ai acelu corpu legislativu. Inainte cu vreo 5 ani ii numerasera si era preste 700 domni de aceia mari; se nu intrebati inse c^oti mergu la siedintie, c^o abia ve veti crede audiu^olu. De ce nu mergu dd^oni grafi si baroni? Din 99 de cause. Cele principali ni le-a spusu deunadi comitele Iul. Szap^ory, diari^ole „Nemzeti Hirlap“, „Szabads^og“ s. a. Sport, adeca: Venatu, calaritu, duellatu, dantiatu, „voiageatu“, jocatu in carti, vinu, femei — ruina.

Despre lips'a dreptului de reuniuni nu mai sporimu vorba, dupa-ce apucaseram^o a'l^o discuta in alti nri precedenti.

Adeca organizatiunea interna a ministerieloru unguresci inca este rea? D^oca nu se scia, se senti^o in t^ota tier'a. Dara nu avea ^ore modelle europene de organizatiune?

P. 9. promite independenti'a judecatoriiloru, decentralisarea curtiloru de apellu, si din contra, unificarea inaltei curti, apoi — procedura penala (c^o nu este!), reform'a procedur^oi civile, legi de creditu, decentralisarea catastreleloru; „politia nationala“ (gendarmeria s^ou ce?), ^oera in Transilvani'a regularea dreptului de proprietate; in fine codificarea drepturiloru private.

P. 10. Instructiunea publica se fia regulata prin legi incep^odu de la sc^olele elementarie pana la universitate asi^o, c^o se corespundia la cerintiele cultur^oi si prin o sistema harmonica se lati^oesca si desv^olte cultur'a speciala magiara. Spre acestu scopu c^oti-va §§. din art. de lege XXXVIII dela 1868 se fia modificati in acestu intielesu. Invetiamentulu in sc^olele secundarie (gimnasie si sc^ole reale), cumu si celu dela facultati se fia c^otu mai curendu regulatu prin lege. Se se porte grigia mare pentru sc^olele de specialitati si mai alesu pentru cele industriali, comerciali si agronomice inpartite asi^o, c^o de acesteia se se afe in t^ote districtele tier^oi in proportiune ceruta.

Pentru c^o invetiamentulu preste totu se p^ota fi organizatu si condusu dupa unu planu fixu, t^ote sc^olele din tier^oa au se fia date in administratiunea si respective sub inspectiunea ministrulu de instructiune publica.

Lectorii nostri, cari sunt dedati a ceti printre linii, voru afl^o de siguru, ca acestu p. 10 contine indicitu mai multu, dec^otu se vede pe de asupra in aceste c^otiva sententie. Centralisare si nivellare rigor^osa a instructiunei publice, precumu astadi nu se mai afla nicairi pe territoriulu Europei, nici chiaru in Russi'a, este scopulu coalitiunei parlamentarie, care si-a pusu piciorulu in pragu, c^o se sara de acolo pe bancile ministeriali. Candu acea coalitiune si-ar p^ote ajunge scopulu seu, atunci, necumu se mai p^ota f^o vorb'a de sc^ole confessionali, dara insasi libertatea de invetiamentu, respectata asi^o de multu in staturile civilisate, ar trebui se dispara de pe territoriulu Ungariei si alu Transilvaniei. Tocma pentru aceea inse, cestiunile de instructiune publica, puse in discussiune de c^otra desu numit'a partida, ni se paru de o importantia asi^o de petrundiet^ore in vi^oti'a pop^oraloru acestui statulu, in c^otu simtimu necesitate imperio^osa de a reveni la densele si a le consider^o din punctu de vedere alu adeveratei libertati omenesci, sociale, nationale, politice, confessionale, si a le ilustr^o cu exemple luate dela pop^orale, a caroru instructiune publica are se ne fia de modelu. Vom face ac^oasta indata ce se voru termin^o discussiunile inceptute si in col^onele acestui diariu din punctu de vedere confessiunale si nationale.

P. 11. „Interesele agricultur^oi, ale industrii si comer^ociului se fia inbraciosiate si inaintate cu totu de adinsulu prin potestatea legislativa si guberniu. Se se deschidia institute de creditu pentru clasele agricultoriloru. Legea de professiuni se se ia la revisiune; trebuintiele statului si ale armatei se fia coperite de la industriarii din patria.“

La punctulu acesta nu avemu de disu mai multu, de c^otu se repetimu reflexiunile dela p. 6.

P. 12. „Linii^ole de cali ferate orientali si meridionali, destinate a pune tier'a in comunicatiune

cu lumea intr^oga, se fia terminate si existenti'a lor^o assecurata. Se inauguramu politica de tarife, c^otu se p^ote mai intiel^opta. Lucrarile publice se fia reorganizate prin lege. Se ne apucamu de regularea riuriloru cu scopu de a evita devastatiunile anuali ale mai multoru districte.“

Deslegarea acestoru probleme cere ^oerasi, c^o si pp. precedente, capitaluri colossali, si credemu ca este legitima curiositatea cetatieniloru statului, c^o se ved^oia, de unde le voru sc^ote reformatorii coalisati.

✓ Ce se se tramita la espositiunea din Parisu.

Este unu semnu caracteristicu alu epoei in care ne aflamu, c^o chiaru si diari^ole cele mai mari din monarchi'a nostra, care esu de c^ote doue-ori pe di, de 12 pana 13 ori pe septemana, se ocupa relative prea pucinu de espositiunea universale ce se va deschide la Parisu. Ce mirare deci, d^oca foiloru modeste provinciali le remane si mai pucinu spatiu pentru acea intreprindere mar^oetia. Dara intre fatalile si chiaru funestele impregiurari actuali suntemu cu totii de escusatu; c^o-ci pre candu ne este insasi esistenti'a si venitorulu in periculu, cui se'i remana timpu si voia de a cugeta la espositiuni? Este unu adeveratu desastru acesta, c^o-ci nimeni nu are lipsa mai imperio^osa de sc^ole universali si practice, pre cumu sunt espositiunile mari, c^o noi romanii din t^ote classile n^ostre sociali, si c^o celealte pop^ora de tali'a n^ostra.

Va intreb^o cineva, c^o cu ce obiecte amu avea noi se participamu la espositiunea din Parisu. Inainte de a ne da noi noue unu respunsu, se vedemu pe unii compatrioti de ai nostrii magiari, camu ce colectiune afla ei demna de a se tramita din partea lor^o la acea espositiune. Eca de es. diariulu „Szabads^og“ din Oradea propune in primulu seu din Nr. 76 a. c. urmat^ori'a colectiune:

Program'a vechia a lui Colomanu Tisza (Bihari pontok). Scaunulu de catifea pe care siede Tisza c^o ministru. Colectiune de discursuri si articlii de ai lui Tisza, cari isi dau in capete unii la altii. Colectiune de articlii din foile ministeriali Egyet^ort^os, Hon, Ellen^or, Pester Lloyd. Program'a opositiunei unite, in care se afla totu ce dorescu magiarii si totusi nu satisface pe nimeni. Confusiunea partideloru unguresci. Pe ministeriulu de justitia intregu cu t^ote esperimentele sale neterminabili si cu codicele penale destinat^o a face se amutiesca toti ^omenii cei mai sanetosi la minte din patria, prin mai multi §§-i teroristici. Mai departe se p^ote tramita la Parisu sisthem'a ungur^oesca de cali ferate. Contractulu asupritoriu inchiaietu cu societatea de navigatiune Lloyd dela Triestu. Pe t^ota multimea deputatiloru alesi in 10 ani cu scopu c^o se faca totu pe voia altora. Pe ministrulu ung. de finantie cu totu aparatulu seu mai alesu de executori. Pe „Confratele“ calugaru franciscanu Trefort cu toti referentii, consilarii si inspectorii sei iesuiti alesi pe sprinc^ona din t^ote confessiunile (c^o-ci se afla cu prisosu in t^ote). Se se mai tramita la Parisu invoi^ol'a pentru vami si banca, inchiaieta cu Austri'a.

„Szabads^og“ numai acesteia obiecte le afla demne de a fi aratate lunei in Parisu; dara sunt alte diarie a caroru colectiune este multu mai bogata.

✓ Dupa 4 zile.

Scirile mai multu telegrafice c^ote nevenira in dilele acesteia, sunt ^oerasi din cele mai contradict^orie. Mina si contramina, precumu dicu speculantii dela bursa. Din c^ote se dicu si se scriu, nimicu nu se adeveresce. Germani'a induplec^o pe Russi'a si pe Britani'a c^o se ia parte la congresu. Nu este adeveratu, vine scirea dela Londra. Cabinetulu din Vien'a ajunse a se intielege cu celu russescu. Nicidecum, respundu diari^ole din St. Petersburg. Flot'a britanica se retrage dela Constantinopole in sinulu Besic'a, ^oera armat'a russesca dela St. Stefano la Adrianopole, spre a evita conflicte. Nicidecum, se telegrafedia dela Constantinopole.

Totu ce se scie positivu pana astadi este, c^o sultanulu ^oera 'si schimb^o ministeriulu in sensu russescu, si c^o atatu Russi'a c^otu si Angli'a continua cu preparativele bellice in proportiuni ne mai vediute, atatu in Europ'a c^otu si in Asi'a, pe uscatu si pe apa. In vederea acelor^o chiaru in cercurile militari austriace este latita opiniunea, c^o faimeloru de pace nu trebue se damu nici unu crediementu, c^o-ci sunt numai preteste spre a castiga timpu. Ac^oasta e situatiunea momentulu.

Transilvani'a.

✓ Sibiu, 12/24 Aprile. (Sinode eparchiali greco-orientali.) Eparchiele din provinci'a metropolitana a bisericeii romane gr.-orientali ortodocse din Ungari'a si Transilvani'a, in puterea statutulu organicu se voru intruni si in estu anu in sinode ordinare anuali la Dominec'a Tomei, adeca pe 23 Aprile vechiu a. c. si anume, celu archidieceasanu, aici in Sibiu convocatu prin liter^ole archiepiscopesci-metropolitane dela 6 l. c. Nr. 1027 Pres., precumu si ale dieceselor^o sufragane de Aradu si Caransebesiu dej^o convocate si acelea prin concernentii archierei.

De si p^ote c^o agendele acestoru sinode eparchiali nu voru fi altele — de o ponderositate mai extraordinaria — dec^otu celea normate in statutulu organicu, totusi jacundu in interesulu publiculu lectoru de diarie si fiindu bine a fi si noi infor-

mati despre decursul activității acelor sinode, — întruniri de reprezentanți ai poporului nostru apartenătorii bisericești ortodocse, invitam și rogăm pe amicii corespondenți ai diariului nostru, că se binevoiescă, a petrece cu posibila atențiune discușiunile asupra obiectelor ce se voru pertracta în acelea sinode, și în câtu unele aru fi mai interesante și momentose, a ni le comunica spre publicare în acestu diariu alu nostru.

— Dilele pasciloru gregoriane, prin urmare și Duminec'a Floriiloru juliane, au fostu destulu de senine, numai Sambata cadiu una ploia manosa, care face forte bine semenaturiloru și gradiniloru. Dara tocma Dumineca veni scirea fatale, ca la comun'a sasesca Sselimberu (Schellenberg) vecina cu Sibiuulu s'a ivitu epizooti'a (bol'a de vite) cu totulu pe neasteptate. Auctoritatile administrative au si luatu mesurile cele mai apte spre a pune pre catu numai se pote, obstacule acestui reu cumplitu. Casulu acesta intrista multu pe populatiune cu atatu mai virtosu, ca tocma se apropie si tergulu de tierra alu Sibiuului, despre care se astepta cu totu dreptulu, ca se fia cu atatu mai bine cercetatu, cu catu fusese mai miserabile celu din ern'a trecuta. Dara incai populatiunea din regiunea Sibiuului ca si cea din a Brasiovu are acelu norocu raru in Transilvani'a, ca tiene multi cai de hamu si de calaritu, prin urmare totu se intretiene comunicatiunea si fora vite cornute de jugu.

— Dela Blasiu luaramu scirea, ca in vecin'a comuna unguresca Petrisatu (Peterfalva) in 18 Apr. pre candu tragea unu ventu iute si locuitorii era dusi la tergulu de septemana si la campu, esindu focu pe la 2 ore d. a., 20 de locuitori au ramas la sapa de lemn; era deca n'au arsu comun'a intrega, au se multiamesca bravurei studentiloru din Blasiu, precumu se vede din o corespondentia ce se va publica in Nr. viit.

(O voce serioasa in or'a suprema.) Cătra clerurile romane si fruntasii poporului romanu, in caus'a instructiunei populare. De unu archipresbiteru. Budapesta 1878. Sub acestu titlu ne veni si noue dilele acestea una carticica de 46 pagine, tipariu desu. Fia-care din acelea respira dorere sufletesca si cea mai nobile dorintia de a vede pe natiunea romana din monarchi'a austro-unguresca conlucrandu „in or'a suprema” in armonia perfecta incai pe terenulu instructiunei publice. Cine se fia auctorulu acelu apellu caldurosu? intraba multi dintre aceia, carii avura ocaziune de a'lu citi. Unii voiescu a sci, ca sub titlu de archipresbiteru trebuie se se intielega de a dreptulu unulu din archierei. Ar fi timpulu ca se ne dedamu si noi odata a nu intreba cine, ci numai ce serie si ce ne invetia acelu Cine. Non quis sed quid, pretinde latinulu in casuri precumu este si acesta, si cu totu dreptulu. Nu atatu auctoritatea persónelor, catu mai virtosu auctoritatea si puterea adeveruriloru coprinse in scrierile loru se ne convinga si conduca pre noi in tote actiunile nostre.

In or'a in care scriemu acestea, „Famili'a” Nr. 29 ne aduse una recensiu subscrisa V. B., in care se reproduce cu multa claritate simburile susu citatului tractatu despre starea scoleloru nostre. Ne dore ca in acestu Nr. nu ne mai remase spatiu spre a imprumta si noi acea recensiu, pre candu de alta parte ne propuseram a reproduce si noi — cu permissiunea auctorului — celu pucinu unele parti mai pregnante din tractatulu seu, indata ce se voru termina consideratiunile care se publica aci in aceeasi materia din punctu de vedere practic sub titlu: „Scole confessionali-autonome” etc.

Austri'a.

Vien'a. (Cestiuni diferite de mare importantia.) In Nr. precedente atinseram prea pe scurtu, ca comisiunea austro-unguresca reunita la Vien'a spre a regula celu pucinu diferentia relativa la cele 80 de milioane, se desfacu erasi fora nici-unu resultatu. Acesta impregiurare dete ocaziune pressei din ambele parti ale monarchiei de a' si face cele mai aspre imputari reciproce. Dupa conferentie, consultatiuni, dispute si certe de doi ani intregi, lucrurile mai stau totu ca in anulu 1876. Nici-unu pasu inainte. Europ'a intraga se mira de acesta cerbicia si lipsa totale de buna vointia. Barbatii intiepti si binevoitori Austriei se temu, ca mai alesu din caus'a trufiei si cerbiciei unguresci, acesta monarchia mai are se trece prin catastrofe infricosiate. Deocamdata unu adeveru remane constatat, ca adeca sistem'a dualistica a scaritu forte multu auctoritatea monarchiei in afora; ca-ci adeca tota lumea repete sententi'a cunoscuta a ddloru Schmerling, br. Helfert si alti multi, carii dicu, ca intr'o monarchia inchiaeta pe contractu de cate diece ani, cu dreptu de a'lu desface, nu pote se aiba nimeni incedere.

Se dice ca chieia situatiunei actuale este in Vien'a. Prea adeveratu; inse numai sub conditiune, ca dualistii se renuntie definitivu la scopurile loru separatistice, si

anume magiarii se nu se mai porte ca inimi de morte ai slaviloru si mai alesu ai celor meridionali si ai celor din Ungari'a. De altumentrea nici barbatii de statu austriaci germani nu sunt farmecati de „dragoste” către slavi. Acestora le place de minune, candu vedu cate 300 mii de slavi si cate 100 mii romani sub arme, aparandu cu vietia loru integritatea monarchiei, auctoritatea ei si cu aceea domni'a elementului germanu si ungurescu; era de alta „toemela” nu mai voru se scia.

Politica caliloru ferate. Una din causele principali, pentru cari cabinetulu monarchiei respinge pacea dela St. Stefano, este si politica caliloru ferate. De candu liniile drumuriloru de feru se imultiescu crucisurmedisii, pana ce se prefacu in retiele trase dupa oresi-care sisthema anumita, intemeiata pe interese strategice, comerciali si finantiali, de atunci lumea cunoște si politica de cali ferate, care barbatiloru de statu le face multa bataia de capu, mai alesu candu fia-care cerca se si traga jaru la ol'a sa. De cativa ani incote strainii, mai alesu anglii si francesii, au inceputu se faca si in tierile turcesci cali ferate, precumu de es. Cernavod'a-Chiustendge in Dobrogea, Ruscicu-Varn'a in Bulgari'a; mai apoi Constantinopole—Adrianopole—Filipopole—Tatar-Bazardgic—pana la Port'a-traiana, cu planu ca de acolo se esa pe la Ichtimne, Sofi'a, Pirot, Nissa in Serbi'a si pana la Dunare. Intre acestea barbatii de statu austro-unguresci atatu mai tandalira cu negociatiuni neterminate, pana ce anglii mai traseru una linia dela Adrianopole la marea egeica pe la Demotica la Mecri, era alt'a totu asia de interesanta dela Salonichi (Tessalonica) la Kiuprili, Scopri'a, Mitroviti'a. Urmarea fu, ca poporale europene inundara din partea marei cu manufacturile loru de sute de milioane pe fiecare anu tierile turcesci pana in Serbi'a, adeca cotira de acolo comerciulu austriacu spre dauna nespusa nu numai a industriiloru, ci a monarchiei intregi. Este unu milionariu evreu anume br. Hirsch, indigenatu (naturalisatu) de cativa ani si in Austri'a. Omulu acela luase asupra'si se inchiaie conventiune cu port'a otomana spre a trage linii ferate din Croati'a in tierile turcesci; a perdutu inse cu „Schacher-macher” de a le lui egoistice mai multi ani fora nici-unu resultatu.

In fine dupa-ce inginerii lui facuseru studii multe de terenu, se astepta ca se se apuce de lucru. Intr' aceea sparse revolutiunea in 1875, bellulu serbo-turcescu in 1876 si asia mai departe. Atunci lui Hirsch ii remase numai, ca se si cumpere pe „Neue fr. Presse”, pentru ca acesta se injure barbaresce pe slavi, muscali, serbi si bulgari, apoi si pe romani. Acuma se spune, ca comitele austriacu Salm, unu mare speculantu si milionariu, ar fi midiolocitu nu sci ce minuni de concessiuni dela Port'a otomana, ca austriacii se pote trage linii ferate pe placulu loru. Acuma, pana candu diferentele escate asupra conditiuniloru de pace rapescu somnulu la milioane de omeni? Sperantia vana, ca si a spenului de barba. Ca mane au se faca de voia de nevoia si romanii politica forte serioasa de cali ferate; prin urmare cestiuni national-economice de natura acesteia trebuie se le tienemu totu-deauna cumu amu dice, in evidetia.

(Agentele diplomaticu Balaceanu). De cateva luni incote unele diarie din Vien'a si Prag'a vorbescu de dn. Balaceanu forte reu. Intre altele „Osten” si „Politik” ilu inculpa, ca dsa ar face propaganda unguresca pintre romani, ca ar sta in buna intielegere cu B.-Pesta, cu scopu de a ajuta se restorne pe ministeriulu actuale din Bucuresci, ca se ajunga la putere unu altulu mai supusu la vointiele unguriloru, si nicidecumu aplecatu a se interesa de sorte fatale a romaniloru cetatieni de statu austro-ungurescu; par' ca dieu ddloru Brateanu si Cogalniceanu nu le-ar ajunge preste capu a se interesa di si nopte, pe vietia pe morte, in aceste dile desastrose, exclusivu de patri'a loru si de acea parte a natiunei, a carei proprietate drepta e Romani'a. Spunemu dreptu, ca nu intielegemu mai nimicu din acelea corespondentie violente, care se ocupa chiaru si de pung'a domnului Balaceanu; vedemu inse, ca si unele diarie romanesce afla, ca ar fi bine ca dsa se fia chiamatu la Bucuresci si substituitu prin altulu cu atatu mai virtosu, ca cabinetulu Rusiei inca reclama asupra dlui Balaceanu. Dara din acesta cauza n'au se se turbure ape multe; dd. Cogalniceanu si Brateanu voru sci mai bine decatu tota lumea, pana candu se lasa pe cutare agentu diplomaticu la loculu in care se afla.

Romani'a.

Din capital'a tieriei avemu intre altele scirea positiva, ca legiunile gardei nationale se scotu din nou la exercitiu si ca li s'a impusu de rigore ca se si faca uniforme si preste totu se observe legile militare, pentru ca se pote indeplini cu demnitate servitiulu in absentia armatei de linia si a militiei teritoriale, care se vede ca au alta destinatiune.

In 8/20 aprilu se intempla in capitala un'a din acele demonstratiuni patriotice spontanee, care in epoce mari si-au totu-deaun'a insemnatatea loru. Era aniversari'a alegerii de inainte cu 12 ani alui Carolu I. Ministeriulu facuse cunoscutu Domnului, ca reprezentantii tierii dorescu a felicitu pe M. Sa. Domnulu refusa in cuvente binevoitorie cu adausu, ca nu e timpulu oportunu si ca celu pucinu se se amene solemnitatea pe 10/22 maiu, diu'a calcarii sale pe pamentulu Romaniei. Dar senatulu si camer'a deputatiloru se pronunciaru in unanimitate ca voru se se presente in corpore la palatu, ceea ce se si intempla pe la 12 ore. Presedintele camerei d-lu C. A. Roseti felicitu pe M. Sa in pucine cuvinte cuprinse in sententie lapidari. Totu asia urma si d-lu Dim. Brateanu, presedintele Senatului, care adresandu-se totu odata si către Domn'a i dete titlurile de: Gratiosa, Buna si Patriota, precumu numise pe Inaltulu seu sociu: Suveranu si Capitanu eroicu, cavalerescu, conscientiosu. Diu'a era ploiosa, dar' spre sera se insenina. Atunci poporulu capitalei improvisandu unu conductu cu tortie se presenta pe neasteptate la palatu.

Domnulu misicatu forte, esindu pe balconu rosti cate-va cuvinte inchiaindu: „Ve multiamescu forte”; er' intr'aceea Domn'a salutatu pe poporu misicandu-si necontentitu batist'a alba. De aci poporulu merse la ministrulu presedinte Brateanu, spre a-si manifestu recunoscentia sa către densulu.

Despre ulterior'a desvoltare a conflictului dintre Romani'a si Rusi'a de o camdata nu se mai scie nimicu cu certitudine, de catu pote numai atat'a, ca neamicii ambeloru staturi se incorda din respoteri spre a da nutrementu si mai mare tristeloru dissensiuni, si ca o parte considerabila a pressei rusesce a inceputu se impute greu guvernului Rusiei nedemn'a tractare a Romaniei.

Program'a

siedintiei publice arangiande din partea societatii „Petrul Maioru” la 29 Aprilu st. n. 1878 in localitatea propria (strad'a Vatiu Nr. 12).

1. Cuventu de deschidere, de presid. I. Vulcanu.
2. „Criteriulu nationalitatii”, disertatiune de Gregoriu Pletosu ascult. de filos.
3. „Coriolanu” poesia de I. Grozescu, dechiamata de Ales. Mihailoviciu tehnicu.
4. „Despre frumosu”, disertatiune de Lazaru Petroviciu ascult. de filosofia.
5. „O schitia din viati'a moderna” disert. de I. Traianu Popu iuristu.
6. Cuventu de inchidere de v. presedintele Dr. A. Dumitreanu.

Inceputu la 4 ore p. m.

Buda-Pest'a in 20 Aprilu 1878.

A. Dumitreanu,
vice-presied.

T. Barzul,
secretariu ad hoc.

Poporulu romanu in oglind'a poesiei sale.

De dr. A. P. Alessi.

(Urmare.)

V.

Dar' se trecemu Carpatii. Se ne oprimu unu momentu la fratii din patri'a lui Stefanu si Mihaiu.

Unirea Moldovei cu Munteni'a a fostu unulu din acele visuri maretie, a carui realizare era dorita si eluptata de seculi. De multu s'a fostu convinsu Moldovanulu si Munteanulu, ca prosperitatea si venitoriulu Romanismului de acolo numai sub drapelulu unirei pote inflori. Catu de frumosu interpreteza d. Alesandri acesta dorintia, catu de frumosu o canta acesta filomela a Moldaviei, — dupa cumu ilu numesce d. Granda — in urmatoarele versuri:

Mei Muntene mei vecine,
Hai la Milcovu cu grabire
Se-lu secamu din o sorbire,
Ca se treca drumulu mare
Preste-a nostre vechi hotare¹⁾.

Inse inimi intriganti prevediendu avantagiulu unirei, au combatutu-o din tote puterile. Luptatorii ei fura timbrati de fanatici si nebuni, ca unii ce lucra pentru chimere si idei fantastice, pe care poporulu nu le doresce si nu le voiesce. — Inse eata cumu desminte poporulu pre toti intrigantii si inimi unirei:

Lelitia dela Munteni,
Vin' colea la Moldoveni,
Se ne prindemu soiori,
Se n'florimu ca doi bugiori;
Hai in hora de-i jocu,
Ca eu sufletulu ti-voiu da.
Tu esci mandra la privire
Eu voinicu bunu de iubire.
Piara draculu dintre noi,
Se fimu una amendo;
Totu unu trupu si-unu sufletielu,
Ca unu degetu si-unu anelu²⁾.

Ce buchetu frumosu de idei si simtiemente romanesce si de patriotismu!!

VI.

Multe nefericiri si suferintie a induratu bietulu poporu romanescu. Isvorulu tuturor calamitatiloru ce au flagelatu tierile romanesce, ilu aflamu in invasiunile venite dela nordu si resaritu. De aci au pornitu invasiunile Gotiloru, ale Gepidiloru, Avariloru, Alaniloru, Huniloru si Tatariloru. De aci au pornitu ordele cozaresci si muscalesci, ale caroru urme si astadi se mai vedu prin patri'a romana. Nistrulu a fostu bariera de invasiune in tierile romanesce. De ca ar' fi potutu, Moldovenii ar' fi facutu la acestu riu unu muru pana la ceru, care se impedece ori-ce invasiune pre venitoriu si se-si asecure pacea pre mosi'a si in colib'a sa; inse acest'a nu i-a fostu in posibilitate. Vi'a imaginatiune si ardiend'a dorintia de a se vede neturburatu in tier'a sa, ilu indamna a merge la malurile Prutului, apoi se adreseza către acesta ca si către unu fartatu bunu:

Prutule riu blastematu,
Face-te-ai adencu si latu,
Ca potopulu tulburatu
Malu cu malu se nu zarasca,
Glasu cu glasu se nu lovesca.
Ochi cu ochi se nu se-ajunga
Pre-a-ta pansa catu de lunga;
Locustele candu voru trece,
La estu malu se se innece;
Cholerile candu oru trece,
Pre la mijlocu se se nnece;
Dusmanii tieriei de-oru trece
La celu malu se se innece;
Iar' tu n' valurile tale
Se-i totu duci se-i duci la vale
Pan' la Dunarea cea mare
Si din Dunare in mare³⁾.

¹⁾ V. A. 294.

²⁾ V. A. Doine si lacramiore.

³⁾ V. A. P. p. p. 343.

Poporul romanu supusu la doreri preste doreri si nefericiri peste nefericiri, devenise la adeverata stare de martiru. Turcii, Moscovitii, Polonii, Fanariotii si Nemtii, toti navaleau si aruncau sorti preste avere a tieiei. —

In seclulu ultim u inse aceste multe nefericiri devenira potentiate prin boierii si ciocoi din tiéra. O parte considerabile a clasei privilegiate, adeca asia numitii boieri, de si n'au introdusu feudalismulu europénu prin legi, corupta inse prin casatorii amestecate cu familii din Fanaru si de pe airea, demoralisata prin rapacitatea turcésca si mai apoi rusésca, formandu o casta privilegiata si intemeindu'si puterea si fericirea lor pre robirea glóteloru, incepura a inghiti proprietatile cele mici, si a rapí totu-odata cu pamentulu, si libertatea individuala a tieraniloru, prefacundu-i in servi.

Astfelu adeveratii osteni cari pusera pieptu la hotare atatea sute de ani contra dusmaniloru aparandu chivotulu santu alu legei, era robi.

„Boierii isbutindu a margini auctoritatea domniloru si isbutindu a dá trumfu libertatii, facura din acésta libertate unu privilegiu alu lor, se scutira de dasdii; si apostatii sei, cari esisera din sinulu poporului, robescu pre fratii si pre parintii lor, ocarescu omenirea, punu la jugu, despoie de pele, torturéza, tocmai pre aceia, cari dedesere tieiei mii de bracia la Resboieni si Calugareni?

Gr. G. Tocilescu⁴⁾.

Acésta purtare nedemna dela fii tieiei amaresce pre bietulu tieranu pâna in adenculu sufletului. Sub inpresiunea atátoru suferintie ese la codru verde, apoi incepe se cante:

Frundia verde de negara,
Vai sermana bieta tiara,
Cum te-ajunse foculu éra!
Rusii vinu te calicescu
Nemtii te batjocorescu
Si ciocoi te hulescu!
Nu-mi-e ciuda de straini,
Cátu de pamenteni haini;
Cá tu draga le-ai fostu muma
Si ei singuri te sugruma!
Nu-mi-e ciuda de muscali,
Neci de nemtii bochincari,
Far' mi-e ciuda de ciocoi,
Cá te lasa la nevoi
De tipa sufletu'n noi.
Frundia verde de neghina,
Vai si-amaru de-a ta gradina,
Cea gradina cu flori plina,
Cum o calca cumu o strica,
Nesce iesme fóra frica;
Cum i smulge florile
Si-i prada rodurile.
Frundia verde de mohoru,
Vai de sinu'ti plinu de doru,
Cátu e elu de hranitoru,
Si la épe cozacesci,
Si la palafgii turcesci,
Si la rime ciocoiésci.
Saracuti u de maic'a mea
Cui a fi mila de ea?
Saracuti u de loculu meu
Candu l'a scapá D-dieu?⁵⁾

Si candu tiar'a se afla redusa la acésta trista stare, candu fruntasii natiunei, boierii cu ciocoi loru devinu lipitori ce-i sugu sangele si inveninéza ánim'a, dela cine se astepte poporul salvarea tieiei si aperarea ei de invasiuni straine si de stórcerea fanariotiloru? — In aceste momente grave incepe a se redesteptá spiritulu seu cavalerescu; suvenirile gloriei sale din trecutu incepu ai procurá curagiu si incredere in fortiele sale. Poporul se convinge cá numai bracia sale vigorose sunt avise de a pune capetu la dorerile tieiei.

Plinu de curagiu voiniculu romanu se adreséza cátra fratii sei:

Hai copii la cei stegiaru,
Se taiemu la nescai pari,
Tiér'a se ni-o tiercuimu
Si de iesme se-o ferimu⁶⁾

Apoi 'si vinde camesior'a cá se-si cumpere sabia, cu care se curatie tiér'a de straini, fanarioti si ciocoi;

ese la codru, patri'a haiducésca; se grupeza in jurulu lui Tudoru spaim'a napárceloru din Fanaru, si 'si preface vietia de plugariu in vietia de panduru; aci incepe elu o vietia noua, vietia eroica, vietia pentru mantuirea patriei strivite; aci incepe a dá cursu liberu doreriloru si sentimenteloru sale, cátu resuna vaile si codrii. Dar' se ascultamu cum canta pandurulu lui Tudoru:

Pluguletiulu meu nebu nu,
Cum te prefacusi in tunu
Vedi asia mai poti ará
Si me scapi de angará
Nu me plange Mariutia,
Vedi de Ionu si de casutia
Si de bieteile copile,
C'am ajunsu in rele dile.
Se nu plangeti mórtea mea
Ca-e tier'a 'n pedia rea.
Uite, mergemu se aramu,
Tielin'a se despicamu,
Cá avemu se semanamu
Semanatu de potecasi
Se resara Romanasi,
Sementiora dae néne
Totu cu ochi si cu sprincene,
Sementi'a de plumbu de fieru
Ce mi-ti cresce pâna la ceriu . . .
Voi aveti se ne urmati
Si 'nsutitu se secerati.
Nu plangeti nu ve-intristati
Domnulu Tudoru e cu noi
Dumnedieu fia cu voi! !⁷⁾

VIII.

Vietia nóstra nationala avemu a o multiamí numai poporului romanescu. Densulu ni-a salvatu printre tóte incercarile dusmaniloru de a ne ucide si nimici tesaurii cei mai pretiosi, adeca, limb'a, datinele si moralurile stramosiesci, ce sunt adeveratele tietine ale nationalitatii nóstre, si cari pâna candu le vomu posiede, ni este securu venitoriulu.

Poporul a sciutu conservá si cultivá cu multa ingrigire schintei'a romanismului, densulu in toti tempii a tienutu cu mani de fieru la drapelulu conscientiei sale. De si tieseturele de intrige si perfidia inimice au fostu in stare se trunchieze si se inbucata-tiésca patri'a romana, Romanulu nu a datu uitarei scump'a suvenire a unitatiei poporului; densulu nu a uitatu cá preste Dunare cá si dincóce de Dunare, si Dnistru, locuescu frati de unu sange, de o limba, de unu nume, de una gente. Se ascultamu cum canta Basarabianulu atunci, candu moscovitismulu ilu amenintia cu perirea sa nationala.

Frundia verde baraboi
Ne-a facutu mam'a pre doi,
Unulu mercuri unulu joi,
Si-a implutu lumea cu noi,
Si-am avutu o sorióra
Ce-a implutu lumea de para!
Mam'a sa luat prin tiera,
Se ne stringa gramadióra,
Se ne dee 'n Balti la scóla,
Moscalesce se 'nvetiamu
Si la oste se intramu⁸⁾.

Apoi raspunde:

Muscalesce-oiu invetiá
Candu eu limb'a mi-oi uitá;
Candu a cresce grâu in tinda
Si-a ajunge spicu 'n grinda.
Candu a cresce grâu in casa
Si-a ajunge pâna 'n méssa⁹⁾.

Echoulu acestoru versuri pline de fortia romanésca se propaga si aude departe. La acést'a secundéza voinicii dela mormentulu lui Stefanu:

Noi nemtiesce-omu invetiá
Candu noi limb'a ne-omu uitá
Candu voru sci nemtii tamanu
Câte pene 'su p'unu curcanu
Câta ierba-i p'unu tapsianu
Câte pene 'su pre-o curcutia
Câta frundia-i pre-o brucutia,
Candu a face plopulu pére
Si rachit'a visnéle,
Candu a face plopulu nuci

⁴⁾ Gr. G. Tocilescu, Gazeta Transilvaniei 1872.

⁵⁾ V. A. P. pop. p. 233 Prutul.

⁶⁾ V. A. P. pop. pag. 246. Plangerea tieiei.

⁷⁾ V. A. totu acolo.

⁸⁾ Fl. Marianu.

⁹⁾ Fl. Marianu.

Si rachit'a mére dulci.

Tocma-atunci si nici atunci

Vomu fi noi nemtiloru slugi!⁹⁾

Cáta putere de vitalitate nationala contienu aceste versurile. Romanulu declara categoricu, cá ori-ce voru face muscalii si nemtii cu densulu, nu isi va renegá nationalitatea in veci. Fia cá acésta eminenta virtute tieranésca se servésca de exemplu la multi romani carturari, ce-si renegá limb'a si nationalitatea.

(Va urmá).

⁹⁾ Fl. Marianu.

Preturiile cerealieloru

si altóru obiecte de traiu au fostu la

23 Aprile in Sibiu:

Grân, dupa cualitati	1	hectolitru fl.	9.10	10.10
Grâu, amestecat	1	„	7.90	—8.70
Secara	1	„	6.80	—7.20
Papusiou	1	„	6.40	—6.80
Ordiu	1	„	7.—	
Ovesu	1	„	3.10	—3.50
Cartofi	1	„	2.60	—3.10
Mazare	1	„	—9.50	
Linte	1	„	13.—	
Fasole	1	„	—8.50	
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	35.—	
Untura (unsóre topita)	50	„	30.00	
Carne de vita	1	„	30.38	
Oua 10 de			—20	

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 23 Aprile.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.75	cr.
Moneta de 20 franci	„	9.74	„
Imperialu rusescu	„	9.78	„
Moneta germana de 20 marce	„	12.48	„
Sovereigns englesi	„	11.95	„
Lira turcésca	„	11.24	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	106.35	„

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

21 Aprile n.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	92.50b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	90.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	87.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	82.1/2 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	72.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	83.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	130.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1863 cu 5%	„	23.40 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	71.90 „
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	150.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	50.— „

Depuneri

de

capitale pentru fructificare.

Se primescu la institutulu subsemnatu

a) pe langa anunierea radicarii in sensulu statuteloru cu **6%** interese;

b) sub conditiune de a se anuncia institutulu radicarea depunerii la **3** luni inainte cu **6 1/2 %** interese;

c) sub conditiune de a se anuncia institutulu radicarea depunerii la **6** luni inainte cu **7%** interese.

Interesele incepu cu diu'a, care urméza dupa diu'a depunerii, si inceta cu diu'a premergatória dilei, in care se radica depunerea, cu acelu adausu inse, ca numai dupa acele capitale se dau interese, cari stau depuse la institutu celu pucinu 15 dile.

La dorinti'a deponentelui se potu stabili in diu'a depunerii capitalulu si conditiuni speciali de esolvire, care se insémna apoi in libelu si in cartea depuneriloru institutulu. In atare casu restituirea depunerii urméza dupa aceste modalitati speciali.

Depunerile tramise prin posta pe langa comunicarea adresei deponentelui, se resolu totu deauna in diu'a primirei.

Asemene se potu efectui prin posta anuniuri si radicari de capitale.

Sibiu, 28 Martiu 1878.

„Albina“,

Institutu de creditu si de comercii.

(16) 4—4

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce suréza siguru prin

Allopulu de plante Schneeberg a l. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea mediculu, si se capeta de la **Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen**. Senculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de **grumazu si pieptu, gripa, ragusiela, tusa si tróгна**. Multi cumperatori marturisescu, ca numai senculu acestui-a au a-si multiamí somnulu placutu.

Escellentu este senculu acest'a, cá preservativa pe **tempu neguros si aspru**.

In urm'a gustulu fórtu placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuitia; cantaretiloru si oratoriloru contr'a voci inchise séu ragusié, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovéda despre efectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. **Oppolzer**, rectorulu magn. la universitatea c. r. din Vien'a, ilu folosesce cu celu mai bunu succesu in spitálu, precumu si la persóne private.

Asemene s'a aflatu recomandabilu si s'a prescisu adese senculu acesta de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmatórele scrisori recunoscutóre:

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in cátu me temeam cá nu cumu-va se se innece; intru ace'a a slabitu cu totulu si a fostu atátu de debila, in cátu abia stá pre petióre. Atunci mi-s'a recomandat allopulu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilocu minunatu, indata dupa intrebuintarea primei sticle a mai incetatu tusa, dupa a dou'a sticle cautá bene afora copilulu, a venit la putere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in cátev'a dile, prein midilocu acest'a, de o tusa mare si ragusiéla.

Deci cu multiamita sincera estradanu acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculósa a copiiloru mei si dorescu cá acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tóte partile prein omenimea suferinda.

Flatz, 6. Martiu 1855.

Anton Just.

Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite cátu mai in graba inca 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopulu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle afiu cá doreru de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea scurta se micioréza pre di ce merge, pentru ace'a me

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capatá dein celu mai própsetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tóta stim'a se subsémna

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopulu de plante Schneeberg este unu medicamentu fórtu usiuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfeliu de bóle.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Dle! Folosindu in desiertu diferite midilóce pentru doreru de pieptu, de care suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopulu de plante Schneeberg anuniatu de d-ta, care se póte recomandá pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintarea celui d-taiu exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acésta medicina minunata, sanatatea mi se restaurá pe deplinu. Multia miudu-si Dlu meu, din tóta ánim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857.

W. J. Pock.